

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВІВ

С. В. ШЕВЧЕНКО, здобувач*,
асистент кафедри фінансів та банківської справи
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
e-mail: maxsveta25@mail.ru

***Анотація.** Інформаційно-консультаційне забезпечення діяльності сільськогосподарських товаровиробників в Україні створює сприятливі умови для прибуткового ведення сільськогосподарського виробництва, у тому числі ефективного подальшого розвитку кооперативів, збільшення доходів сільського населення. Велике значення в цьому має організація інформаційно-консультаційної діяльності, що забезпечує сільгоспвиробників необхідною інформацією, підвищує рівень їх знань, сприяє науково-обґрунтованому прийняттю рішень.*

Метою дослідження є визначення особливостей інформаційно-консультаційного забезпечення діяльності сільськогосподарських кооперативів. Завданням статті є вивчення сутності інформаційно-консультаційних послуг для кооперативів, виявлення проблем та можливих шляхів подальшого розвитку консультаційної підтримки.

Методи дослідження: монографічний, табличний, порівняльний.

Результатами дослідження є розуміння, що дорадництво й нині залишається важливим інструментом поширення інформації, надання консультаційних послуг сільськогосподарським товаровиробникам та жителям сільської місцевості. Сільськогосподарська кооперація на сьогодні набирає оборотів у своєму розвитку, хоча існує ряд питань, які потребують вирішення. Одним із напрямів діяльності дорадчих служб є надання допомоги у питаннях створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Підвищення рівня знань сільськогосподарських дорадників у сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації дало б їм змогу ефективніше вирішувати проблеми об'єднання малих та середніх виробників у кооперативи.

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України пропонує проект «Дорадча кооперативна школа», яка б сприяла зміцненню спроможності НАСДСУ в частині розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Ключові слова: інформаційно-консультаційне забезпечення, кооператив, сільськогосподарська кооперація, дорадча діяльність

Актуальність. Розвиток ефективної аграрної економіки потребує подальшого розвитку повноцінного інституту сільськогосподарської

* Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент Н. П. Дуброва

кооперації. Необхідність стимулювання розвитку сільськогосподарського кооперативного руху на сьогодні є об'єктивною потребою, що може забезпечитися за допомогою інформаційно-консультаційної підтримки дорадчих служб та інших консалтингових організацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення в аграрному секторі розглядають такі науковці, як В. В. Зіновчук, Л. В. Молдован, М. Ф. Кропивко, Т. П. Кальна-Дубінюк, І. М. Криворучко, М. І. Лобанов, П. М. Музика, П. Т. Саблук, Б. К. Скирта та інші. Проте додаткового вивчення потребує питання консультаційної підтримки розвитку кооперативів.

Мета дослідження – вивчення особливостей, проблем та перспектив розвитку інформаційно-консультаційної служби кооперацій. Завданням дослідження є висвітлення сутності розвитку кооперативів, важливості дорадництва в цьому питанні, системи можливих інформаційно-консультаційних послуг для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України в межах проекту НАСДСУ «Дорадча кооперативна школа».

Матеріали і методи дослідження. У роботі було використано монографічний, розрахунково-аналітичний, табличний, порівняльний методи дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності для задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. [1]. Сільськогосподарська кооперація – система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів [2].

Основними причинами низького рівня розвитку сільськогосподарської кооперації є, по-перше, загальні несприятливі умови ведення аграрного виробництва. По-друге, це прискорений розвиток за рахунок іноземних інвестицій акціонерних компаній, що спеціалізуються на перевезенні, зберіганні, переробці і продажу імпортного продовольства та сільськогосподарської сировини. Останні не зацікавлені у формуванні ефективної державної політики підтримки кооперативного руху на селі. По-третє, до стримування активного розвитку кооперації призвела недооцінка в процесі економічних реформ кооперативних форм господарської діяльності. Практично вся система переробних, постачальницьких, торгівельних та обслуговуючих підприємств стала власністю приватних акціонерних компаній, що практично унеможливило створення на їхній базі споживчих кооперативів [3].

Становлення в Україні сучасної сільськогосподарської дорадчої діяльності в цілому відбувається в межах загальносвітових тенденцій і особливостей розвитку цього явища. І хоча на сьогодні в країні інтерес до цього суспільно-економічного феномена дещо згас, дорадництво все ще залишається важливим інструментом поширення інформації, надання

консультацій та знанневих послуг сільськогосподарським товаровиробникам і жителям сільської місцевості. Дорадчі організації різних регіонів об'єднуються задля злагодження та координації інформаційно-консультаційної роботи. Відповідно, Навчально-координаційний центр сільськогосподарських дорадчих служб та Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України виступають як елементи офіційної системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери [4].

Історичний досвід свідчить, що головною причиною формування консультаційних структур практично в усіх країнах світу була криза сільськогосподарського виробництва, коли галузь виявляла неспроможність, без державної підтримки, перейти на істотно новий, ефективніший рівень розвитку. І лише після того, як державні структури забезпечать стабільність інформаційного та економічного середовища, сформуються передумови поступового переходу до відносно самостійного функціонування галузі на принципах самодостатньої системи з відповідним відшкодуванням витрат на інформаційно-консультаційне забезпечення і створення мережі приватних консультаційних служб, що буде передумовою розвитку як галузі, так і сільськогосподарських підприємств зокрема [5].

Вивчаючи роботу подібних структур у країнах із розвинутою ринковою економікою та набутий досвід, В. О. Цимбал запропонував такий підхід до розбудови системи дорадчих (консультативних) служб на селі (див. таблицю).

Для успішної діяльності обслуговуючих кооперативів, робота дорадчої служби повинна базуватися на таких принципах:

- бути окремою автономною структурою, а її пріоритети повинні визначатися самими товаровиробниками;
- поступово ставати комерційною структурою і намагатися якомога більше перейти під фінансовий контроль товаровиробників;
- формувати всі ланки структури на конкурсній основі; консультанти повинні викликати у клієнта довіру, бути неупередженими і незаполітизованими, не нав'язувати свою волю клієнтам, а тільки терпляче й аргументовано відстоювати свої погляди;
- на всіх рівнях апарат консультаційних служб повинен бути максимально оптимальним і формуватися висококваліфікованими фахівцями;
- намагатися уникати опіки з боку держави та фінансуватися за рахунок кооператорів;
- постійно співпрацювати з науково-дослідними установами, брати участь у конференціях, круглих столах, семінарах, наукових дослідженнях та інших професійних заходах тощо [6].

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України (НАДСУ) пропонує проект «Дорадча кооперативна школа». Згідно з цим проектом зазначається, що одним із напрямів діяльності дорадчих служб є надання допомоги у питаннях створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Значний внесок у розвиток сільськогосподарської кооперації зробила Київська аграрна дорадча служба.

Орієнтовні послуги інформаційно-консультаційного центру союзу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України

	Види послуг	Види послуг кооперативу
1	Організаційні	Допомога в організації ініціативної групи зі створення обслуговуючого кооперативу. Розробка Правил внутрішньогосподарської діяльності. Допомога в проведенні засідань правління, загальних зборів, організація роботи комісій. Постійний моніторинг кооперативу щодо дотримання ним кооперативних принципів. Допомога у веденні діловодства.
2	Юридичні	Розробка Статуту. Реєстрація організації. Оформлення договорів із персоналом і учасниками, постачальниками, банками.
3	Бухгалтерський облік	Допомога у веденні бухгалтерського обліку.
4	Економіка, технологія виробництва	Планування роботи господарства. Складання бізнес-плану, технологічних карт на вирощування сільськогосподарських культур та по догляду за тваринами. Оцінка економічного стану господарства, спеціалізація, консультації з економічних та фінансових питань.
5	Маркетингові дослідження	Адреси потенційних покупців продукції і постачальників сировини, ціни на продукцію.
6	Навчання	Періодичне проведення навчання з членами кооперативу задля підвищення їх кваліфікації і вирівнювання фахового рівня.
7	Інформаційні	Пропаганда роботи центру за допомогою бюлетенів та інших засобів масової інформації.

Нині в окремих регіонах (наприклад, Львівська, Дніпропетровська області) місцеві сільськогосподарські дорадчі служби є ключовими організаціями з розвитку кооперації на селі. Однак, у більшості регіонів країни сільськогосподарські дорадчі служби є менш помітними гравцями щодо розвитку кооперації на селі. Причин такої ситуації декілька: недостатній рівень системних знань про кооперацію у сільськогосподарських дорадників (як наслідок, дорадчі служби мають застереження щодо такої діяльності); недостатній рівень системних знань про кооперацію у представників органів влади (як наслідок, кооперація не підтримується органами влади). Усе це загалом звужує поле діяльності для дорадчих служб. Водночас, сільськогосподарські дорадчі служби у більшості регіонів країни залишаються чи не єдиними на сьогодні організаціями, які, з огляду на свої можливості, надають упродовж тривалого часу допомогу сільськогосподарським товаровиробникам, серед іншого в частині кооперації.

Цілями проекту є зміцнення спроможності НАСДСУ, зокрема її членів – сільськогосподарських дорадчих служб, сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників, а також партнерів, насамперед органів влади, в частині розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Вигодонабувачами проекту стануть: сільськогосподарські дорадчі служби, сільськогосподарські дорадники та сільськогосподарські консультанти-дорадники, які отримають нові знання та вміння, зможуть створювати й надавати нові послуги, розширити клієнтську базу, зміцнювати власну фінансову стійкість, отримати нові можливості для розвитку; органи влади отримають знання про можливості використання механізмів сільськогосподарського дорадництва для розвитку кооперації на селі, реалізації державної політики у цій сфері; співпраця дорадчих служб та органів влади може дати синергетичний ефект в частині розвитку кооперації – вигоди для виробників, які хочуть створити кооперативи, працюючих кооперативів; клієнти сільськогосподарських дорадчих служб, насамперед, дрібні та середні сільськогосподарські товаровиробники-землекористувачі, яким кооперативні інструктори надаватимуть допомогу в організації кооперативів; у майбутньому послугами Дорадчої кооперативної школи за плату можуть скористатися, окрім уже зазначених категорій осіб, також студенти, викладачі, представники громадських організацій, міжнародні організації, проекти міжнародної технічної допомоги, органи влади та місцевого самоврядування тощо. Проект зорієнтований рівною мірою як на чоловіків, так і на жінок. Однією із тем тренінгів буде участь жінок у кооперації [7].

Фінансування діяльності з аграрного консалтингу для підтримки розвитку кооперативів може здійснюватися за рахунок: бюджетних коштів; коштів державних і недержавних програм та проектів, спрямованих на соціально-економічний розвиток села; госпрозрахункових коштів; спонсорської допомоги; міжнародних проектів, а також фондів і грантів [8, с. 102–103].

Висновки і перспективи. Розвиток сільськогосподарських кооперативів це один зі способів підтримки аграрного виробництва і підвищення ефективності діяльності різних сільськогосподарських утворень. Хоча на сьогодні є достатньо питань, які потребують вирішення, послуги інформаційно-консультаційних служб зможуть допомогти у виконанні завдань, поставлених перед кооперативами. Одним зі способів розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення кооперативів є проект НАСДСУ «Дорадча кооперативна школа».

Список літератури

1. Про кооперацію : закон України від 10 липня 2003 року № 1087-IV [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>
2. Про сільськогосподарську кооперацію : закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>
3. Скидан О. В. Інституціоналізація розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні / О. В. Скидан // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2010. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=251>
4. Клочан В. В. Формування та розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери в Україні / В. В. Клочан //

Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2012. – № 3. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1002>

5. Улянич К. Ф. Інформаційно-консультаційне забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу [Електронний ресурс] / К. Ф. Улянич, Ю. В. Улянич. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.2/316.pdf>

6. Цимбал В. О. Роль дорадчої служби у розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації / В. О. Цимбал [Електронний ресурс] / Режим доступу : [nvnau_econ_2013_181\(2\)_62.pdf](http://nvnau_econ_2013_181(2)_62.pdf)

7. Дорада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/doradcha-kooperativna-shkola-dksh/misiya-zavdannya-doradchoji-kooperativnoji-shkoli.html>

8. Безкровний М. Ф. Організація інформаційно-консультаційної діяльності : навч. посіб. / М. Ф. Безкровний. – К., 2008. – 607 с.

References

1. The Law of Ukraine "On Cooperation" of July 10, 2003 N 1087-IV. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.

2. The Law of Ukraine "On Agricultural Cooperation" July 17, 1997 № 469/97-VR. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Skydan, O. V. (2010). Instytutsionalizatsiya rozvytku sil's'kohospodars'koyi kooperatsiyi v Ukrayini [Institutionalization of agricultural cooperatives in Ukraine]. Electronic scientific specialized edition of "Effective Economy" Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=251>.

4. Klochan, V. V. (2012). Formuvannya ta rozvytok systemy informatsiyno-konsul'tatsiynoho zabezpechennya ahrarnoyi sfery v Ukrayini [Formation and development of information and consultation to ensure the agricultural sector in Ukraine]. Electronic scientific specialized edition of "Effective Economy". Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1002>.

5. Ulyanych, K. F., Ulyanych, Yu. V. Informatsiyno-konsul'tatsiynе zabezpechennya sub'yektiv ahrarnoho biznesu [Information and consultancy provision of Agribusiness] Available at: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.2/316.pdf>.

6. Tsymbal, V. O. (2013). Rol' doradchoyi sluzhby u rozvytku sil's'kohospodars'koyi obsluhovuyuchoyi kooperatsiyi [The role of the advisory service in the development of agricultural service cooperatives]. Available at: [nvnau_econ_2013_181\(2\)_62.pdf](http://nvnau_econ_2013_181(2)_62.pdf).

7. Dorada. Available at: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/doradcha-kooperativna-shkola-dksh/misiya-zavdannya-doradchoji-kooperativnoji-shkoli.html>.

8. Bezkrivnyy, M. F. (2008). Orhanizatsiya informatsiyno-konsul'tatsiynoyi diyal'nosti [Company information and consultancy activities]. Kyiv, 607.

ИНФОРМАЦИОННО-КОНСУЛЬТАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КООПЕРАТИВОВ

С. В. Шевченко

Аннотация. Информационно-консультационное обеспечение деятельности сельскохозяйственных товаропроизводителей в Украине создает благоприятные условия для прибыльного ведения сельскохозяйственного производства, в том числе эффективного дальнейшего развития кооперативов, увеличения доходов сельского населения. Большое значение в этом имеет организация информационно-консультационной деятельности, что обеспечивает сельхозпроизводителей необходимой информацией, повышает уровень их знаний, способствует научно-обоснованному принятию решений.

Целью исследования является определение особенностей информационно-консультационного обеспечения деятельности сельскохозяйственных кооперативов. Задачами статьи является изучение сущности информационно-консультационных услуг для кооперативов, выявление проблем и возможных путей дальнейшего развития консультационной поддержки. Методы исследования: монографический, табличный, сравнительный.

Результатами исследования является понимание того, что такая деятельность продолжает оставаться важным инструментом распространения информации, предоставления консультационных услуг сельскохозяйственным товаропроизводителям и жителям сельской местности. Сельскохозяйственная кооперация сейчас набирает обороты в своем развитии, хотя существует ряд вопросов, требующих решения. Одним из направлений деятельности совещательных служб является оказание помощи в вопросах создания и деятельности сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов. Повышение уровня знаний сельскохозяйственных советников в сфере сельскохозяйственной обслуживающей кооперации позволило бы им более эффективно решать проблемы объединения малых и средних производителей в кооперативы.

Национальная ассоциация сельскохозяйственных совещательных служб Украины предлагает проект «Консультативная кооперативная школа», которая способствовала укреплению способности НАСССУ в части развития сельскохозяйственной обслуживающей кооперации.

Ключевые слова: информационно-консультационное обеспечение, кооператив, сельскохозяйственная кооперация, совещательная деятельность

INFORMATION AND CONSULTANCY SUPPORT OF INFORMATION AND CONSULTING SUPPORT OF COOPERATIVES

S. V. Shevchenko

Abstract. Information and consulting support of agricultural producers in Ukraine provides favorable conditions for profitable agricultural production, including further development of efficient cooperatives, increase income of the rural population. Company Information consultancy activities, providing

farmers with necessary information, increases the level of knowledge, facilitates evidence-based decision-making is important to solution this issue.

The study is to determine the characteristics of information and consulting support of agricultural cooperatives. The objective of the article is to study the nature of information and consultancy services to cooperatives, identify problems and possible further development consultancy support.

Research methods are monographic, spreadsheet, comparison.

The results of the study is to understand that counseling continues to be an important tool for the dissemination of information, consulting services to agricultural producers and rural areas. Agricultural cooperatives currently gaining momentum in its development, although there are a number of issues to be addressed. One of the areas of advisory services is to help the establishment and activities of agricultural service cooperatives. Raising awareness of agricultural advisers in the field of agricultural service cooperatives would enable them to more effectively address the problem of combining small and medium producers in cooperatives.

The National Association of Agricultural Advisory Services of Ukraine offers project "Advisory Cooperative School", which should contribute to strengthening the capacity of NAAAS in the development of agricultural service cooperatives.

Keywords: *information and consulting support, cooperative, agricultural cooperation, advisory services*

УДК 631.15.017.3

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПАЛАТ
У РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ**

М. С. ЯРОШКО, магістр МВА, здобувач кафедри менеджменту
ім. професора Й. С. Завадського, експерт проекту «Німецько-український
агрополітичний діалог» з аграрної політики
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: yaroshko@apd-ukraine.de

Анотація. Проаналізовано розвиток кооперативного руху в Німеччині, який має багаторічну історію. Визначено важливу роль сільськогосподарської палати у розвитку кооперативного руху, яка полягає у наданні консультативної допомоги малим та середнім фермерським підприємствам. Розглянуто кооперацію як елемент об'єднання для самодопомоги та визначено основні кооперативні принципи, такі, як концепція «4 С»: самодопомога, самоврядування,

© М. С. Ярошко, 2016